

Atlas siedlisk dna polskich obszarów morskich

Pod względem przyrodniczym, przybrzeżna strefa Bałtyku jest prawdopodobnie najsłabiej poznanym fragmentem terytorium naszego kraju.

Niewielka część wód została włączona w granice Wolińskiego i Słowińskiego Parku Narodowego. Wyznaczono też 4 obszary chronione BSPA (Baltic Sea Protected Areas), powoływane na mocy konwencji HELCOM (wspomniane dwa parki, Zatoka Pucka i Zalew Wiślany). Największą część polskich wód Bałtyku włączono do sieci Natura 2000 – rozciągają się one wzdłuż niemal całej długości linii brzegowej od Zatoki Pomorskiej do Puckiej, obejmując także Ujście Wisły, Zalew Wiślany i oddaloną od brzegu Ławicę Słupską. Dość powiedzieć, iż zgłoszona w 2004 r. przez rząd polski propozycja obszarów Natura 2000 obejmowała ostoję ptasią na Zatoce Pomorskiej, której granice... wkraczały na wody terytorialne Niemiec. Czy tak hojne włączenie polskich wód Bałtyku do Natury 2000 było efektem dobrego rozpoznania ich bogactwa przyrodniczego, czy też może raczej wynikiem braku rzetelnej i pełnej informacji? Nie wdając się w próby odpowiedzi na to pytanie, należy uznać, iż właśnie ukazała się publikacja, która taką lukę informacyjną może do pewnego stopnia wypełnić.

„Atlas siedlisk dna polskich obszarów morskich” to wydawnictwo przygotowane przez pracowników Instytutu Oceanografii i Instytutu Biologii Uniwersytetu Gdańskiego, Instytutu Oceanologii Polskiej Akademii Nauk, Morskiego Instytutu Rybackiego, Instytutu Morskiego w Gdańsku oraz Oddziału Geologii Morza Państwowego Instytutu Geologicznego. Publikacja ta jest efektem 24-miesięcznego projektu *Przyrodnicze uwarunkowania planowania przestrzennego w polskich obszarach morskich z uwzględnieniem sieci Natura 2000*. W jego trakcie opracowano metodykę inwentaryzacji zasobów przyrodniczych polskich obszarów morskich z uwzględnieniem standardów europejskich (klasyfikacja siedlisk EUNIS) i nowoczesnych technologii wydzielenia siedlisk morskich.

Atlas przedstawia wyniki badań z zakresu geologii, fizyki, chemii i biologii morza z ostatnich 20 lat, uzupełnione o najnowsze informacje zebrane w latach 2007–2008 w trakcie realizacji projektu. Po kolei opisano i przedstawiono na mapach następujące zagadnienia: batymetria (w tym stopień nachylenia dna i ekspozycja stoków), rodzaj osadów, temperatura wód, zasolenie, oświetlenie, prędkość prądów przydennych i fal wiatrowych. Kolejne rozdziały dotyczą poszczególnych grup systematycznych organizmów: ssaków (foki i morswin), ptaków, ryb, fauny dennej, flory dennej. Część ogólną kończą dane dotyczące rozmieszczenia typów siedlisk oraz dwojaka waloryzacja dna morskiego: różnorodności biologicznej i złóż mineralnych.

Skala przygotowanych map nie pozwala na ich użycie np. w postępowaniach w sprawie ocen oddziaływania na środowisko, może tylko stanowić bazę do określenia strategicznych kierunków polityki przestrzennej na polskim Bałtyku. Znacznie szczegółowiej autorzy potraktowali trzy poligony badawcze, opisane w dalszych rozdziałach: Zatokę Pucką (a dokładnie jej wewnętrzną część, zamkniętą płycznami Ryfu Mew), Ławicę Słupską oraz pas płyczn od Stilo do Ustki.

Poza szczegółowymi danymi, lektura atlasu umożliwia pewne ogólne wnioski, jak np. ten, że fragmentacja siedlisk w warunkach morskich nie jest dużym zagrożeniem, ponieważ dynamiczne środowisko wodne potrafi przenosić materię i energię na wielkie odległości. Jak sugerują autorzy, znacznie większym problemem w tych ekosystemach jest unifikacja siedlisk, czyli ujednoczenie fizycznej i biologicznej charakterystyki na dużych przestrzeniach.

Atlas jest pozycją bardzo cenną dla wszystkich zainteresowanych Bałtykiem. Oczywiście szkoda, iż prezentowane dane nie są dla całego obszaru dostępne w takim stopniu szczegółowości, jak dla trzech wybranych poligonów badawczych. Pozostaje mieć tylko nadzieję, że w kolejnych latach w podobny sposób będą inwentaryzowane dalsze fragmenty naszego morza.

Całość jest opatrzona tekstem w języku polskim i angielskim, co winno znacznie poszerzyć grono odbiorców publikacji, np. o osoby i instytucje z innych krajów nadbałtyckich.

Wszystkie dane wytworzone w trakcie projektu Przyrodnicze uwarunkowania planowania przestrzennego w polskich obszarach morskich z uwzględnieniem sieci Natura 2000, są dostępne bezpłatnie z bazy danych środowiskowych, mieszczącej się w Instytucie Oceanologii PAN w Sopocie (kontakt: www.iopan.gda.pl). Pod tym adresem można też ściągnąć treść Atlasu w postaci pliku PDF.

Poza książką, dostępna jest też edycja na płycie CD, która dodatkowo zawiera elektroniczną wersję jednego z Zeszytów Zielonej Akademii „Morze Bałtyckie – o tym warto wiedzieć”, wydanego w 1998 r. przez Polski Klub Ekologiczny. Pomimo jej pewnego zdezaktualizowania się (np. w zakresie danych dotyczących ładunków zanieczyszczeń) jest to na pewno świetna lektura dla wszystkich zainteresowanych naszym morzem i jego ochroną.

Andrzej Ginalski

Atlas siedlisk dna polskich obszarów morskich. Waloryzacja przyrodnicza siedlisk morskich, Instytut Oceanologii, Polska Akademia Nauk, Gdynia 2009.

Publikację można nabyć w Instytucie Oceanologii PAN.

ul. Powstańców Warszawy 55, 81-712 Sopot

tel.: 58 551 72 81, 58 73 11 720, fax: 58 551 21 30

e-mail: office@iopan.gda.pl, iopan.gda.pl